

Lekcja 1B Rodzaje gam i skale, znaki chromatyczne, koło kwintowe

1. Omówienie co to jest skala i gama. Ze wszystkich dźwięków jakie spotykamy w muzyce można wyodrębnić pewne pochody które nazywają się skalami muzycznymi. Najważniejsze to 2 skale w których mamy 8 dźwięków – są to skala durowa oraz skala molowa. Aby je odróżnić można rozpoznać, czy brzmi smutno czy pogodnie. Skala durowa brzmi wesoło, a molowa ma smutną melodię - przykład dźwiękowy
2. Czym jest gama? Skalę muzyczną, która rozpoczyna się od określonego dźwięku nazywamy gamą. Mamy nazwy literowe, solmizację, lub określamy dźwięki gamy za pomocą cyfr rzymskich.
3. Omówienie nazw literowych i solmizacyjnych gamy.
4. Nazwy literowe i solmizacyjne jako dźwięki a klawiaturze pianina - nazwy literowe są dokładniejsze bo jeśli mamy obniżony lub podwyższony dźwięk, to możemy go odpowiednio nazwać. Solmizacja jest bardzo przydatna w śpiewaniu melodii w nauce solfeżu, na zajęciach np. z kształcenia słuchu.
5. Ćwiczenia nazw literowych i solmizacyjnych - CDEFGAHC , do re mi fa sol la si do .
6. Ćwiczenia wokalne:
 - a) Ćwiczenie: Do do re do, do re mi re do, do re mi fa sol fa mi re do.... i tak do dźwięku do jako ósmego stopnia gamy.
 - b) Ćwiczenie: Do mi sol mi do fa fa fa....
 - c) Ćwiczenia: Do mi sol do.....si do re do si la sol fa mi re do.
7. Określenia poszczególnych stopni gamy:

Stopień I – tonika

Stopień II - dźwięk prowadzący w dół

Stopień III - medianta

Stopień IV - subdominanta skrót -S

Stopień V – dominanta skrót D

Stopień VI – submedianta

Stopień VII - dźwięk prowadzący w górę

Stopień I w gamie jest bardzo ważnym dźwiękiem, od niego z reguły zaczyna się melodia i na tym dźwięku się kończy.

Najważniejszy po tonice jest V dźwięk skali – dominanta (łac. dominans- panujący). Stopień ten w harmonii czyli nauce o współbrzmieniach ma więcej samodzielności od innych. Również duże znaczenie, ale mniej niezależna jest subdominanta czyli IV stopień gamy.

Stopień VII nosi nazwę dźwięku prowadzącego w górę i jest on bardzo charakterystyczny. Ma duże ciężenie na sąsiadującą z nim tonikę, czyli naturalnie po nim chce aż się zaśpiewać ten dźwięk

8. Omówienie jakie mamy odległości pomiędzy poszczególnymi stopniami gamy?

Żeby to zrozumieć trzeba znać podstawowe określenia takie jak półton i cały ton. Przyjmujemy że półton to jest najmniejsza odległość między różnymi dźwiękami - jednostka miary w muzyce, którą mierzymy odległości między dźwiękami

Odległości półtonu oraz całego tonu w gamie na przykładzie gamy durowej C-dur:

Odległości między I-II stopniem, dźwiękiem gamy to cały ton

Między II-III cały ton

III-IV **pół tonu**

V-VI cały ton

VI-VII- cały ton

VII-VII **pół tonu.**

9. Omówienie ogólnych zasad dotyczących budowy gam - skala majorowa czyli durowa.
10. Tetrachordy - rysunek. Tę gamę można podzielić na 2 czterodźwiękowe odstępy w których następują po sobie podobne układy dźwięków. Te odległości – te odcinki nazywa się tetrachordami. Mamy tetrachord dolny, który składa się z dźwięków od I do IV oraz tetrachord górny - są to dźwięki odpowiadające stopniom od V do VIII naszej gamy. W gamie durowej półtony w poszczególnych tetrachordach występują między III a IV stopniem. Jeżeli drugi tetrachord potraktujemy jako pierwszy i do niego dokleimy następny, który składa się z takiego samego układu dźwięków to będziemy mieć gamę która zaczyna się od V stopnia gamy C dur czyli od dźwięku g. Tetrachord górny poprzednio, który składa się z dźwięków g-a-h-c stał się tetrachordem dolnym, zaś nowy tetrachord d-e-f-g tetrachordem górnym. W górnym tetrachordzie trzeba podwyższyć dźwięk f na fis bo wtedy uzyskamy między VI a VII stopniem cały ton. Jeśli podwyższyliśmy stopień VII patrząc na naszą nową gamę G-dur to w wyniku tego działania dostaniemy między VII a VIII stopniem półton (fis-g) i nasza gama jest napisana i brzmi prawidłowo. Utworzyliśmy w ten sposób pierwszą gamę krzyżkową. Jest to gama, która będzie miała jako znak przykluczowy jeden krzyżyk (fis)
11. Zaznajomienie się z gamą molową.
 - a. Gama molowa naturalna. Jeśli zagramy a następnie zapiszemy po kolei dźwięki od A to mamy półton między II a III stopniem i między V a VI stopniem. I to jest skala molowa naturalna inaczej zwana eolska.
 - b. Najczęściej spotykaną gamą molową jest gama harmoniczna. Gama harmoniczna ma podwyższony VII stopień.
 - c. Gama molowa dorycka ma podwyższony VI i VII stopień i połączenie z eolską dwóch gam daje skalę melodyczną. Do góry ma dorycką, a w dół eolską czyli naturalną. Ilustracje nutowe. Zaśpiewanie gam molowych.

Nauka krzyżyków i bemoli. Nazwy krzyżyków i bemoli pojawiające się po kolei jako nazwy przykluczowe. Ćwiczenie nazw krzyżyków i bemoli w kolejności. Krzyżyki - fis cis gis dis ais eis his, bemole to: b es as des ges ces fes.

12. Omówienie innych znaków chromatycznych – podwójny bemol, podwójny krzyżyk, kasownik.
13. Koło kwintowe – historia, krótkie omówienie i prezentacja graficzna.
14. Gama krzyżkowa i bemolowa. Za punkt wyjścia w utworzeniu gamy krzyżkowej braliśmy V stopień (a więc dźwięk dominantowy) gamy tak zwanej poprzedzającej. Gama durowa bemolowa- zbudujemy od IV stopnia gamy C dur naturalnej nową gamę. W pierwszym

tetrachordzie w celu uzyskania półtonu diatonicznego między III a IV stopniem gamy obniżamy dźwięk h na b. Przy czym bemol piszemy analogicznie jak poprzednio krzyżyki przy kluczu. Drugi tetrachord pozostaje bez zmian.. W taki sposób budujemy następne gamy bemolowe. Kolejność przybywania bemoli jest następująca : pierwszy bemol oznacza dźwięk b, drugi es, potem as, des, ges ces fes

Nazwy gam durowych piszemy z dużej litery a gam molowych z małej.

15. Pokrewieństwo tonacji czyli równoległość gam. Jeśli dwie tonacje mają tę samą liczbę znaków przykluczowych to znaczy te same krzyżyki lub bemole przy kluczu, należą jednak do dwóch różnych trybów czyli albo do dur albo i moll to ich toniki wtedy są oddalone od siebie o tercję małą. Tercja mała składa się z 3 półtonów. I brzmi tak. Mamy więc odległości np. C-a, F-d, G-e lub a- C, c-Es, g-B.

Następstwo i pokrewieństwo gam przyjęło się przedstawiać graficznie jako koło. Stąd nazwy : koło lub krąg kwintowy. Koło kwintowe Już w 6 VI wieku PNE można powiedzieć wynalazł grecki filozof naukowiec Pitagoras. Analizował on system strojenia instrumentów. Podzielił koło na 12x równych części jak zegar. Każdy z dwunastu punktów miał przypisaną wysokość, która mniej więcej odpowiadała aktualnemu współczesnemu podziałowi oktawy na 12 półtonów. Koło kwintowe dzisiaj , aktualnie wygląda: (grafika). i mówi nam o liczbie i nazwie krzyżyków i bemoli w zależności od tonacji.

16. Ćwiczenia (treść ćwiczeń w załączonym pliku graficznym, odpowiedzi do ćwiczeń są na końcu filmu)

17. Pożegnanie